

Bo Wickman 60-vuotias

Syyskuun 7. päivänä täytti 60 vuotta Upsalan yliopiston suomalais-ugrilaisten kielten professori Bo Wickman. Opiskeltuaan Tukholmassa, Upsalassa, Lundissa ja Budapestissa hän valmistui filosofian maisteriksi Upsalan yliopistosta v. 1939. Lisensiaatin tutkinnon hän suoritti v. 1954, ja tohtoriksi hän väitteli v. 1955. Nykyiseen virkaansa hänet nimitettiin v. 1961 opettajansa Björn Collinderin jälke-

Wickmanin tieteellinen toiminta on kohdistunut pääasiallisesti kolmelle suunnalle, yleisuralistiikkaan, lappiin ja samojediin. Yleisuralistiikkaa parhaimmillaan edustaa hänen väitöskirjansa »The Form of the Object in the Uralic Languages». Se kuuluu harvoihin uralilaisen vertailevan syntaksin alalta tehtyihin tutkimuksiin ja on sellaisena merkittävä saavutus, joka yhä on otettava huomioon silloin, kun tarkastellaan kielikuntamme vaikeita objektiongelmia. Wickmanin väitöskirja on myös opinnäytteenä mittava suoritus, onhan tekijä sitä varten joutunut perehtymään kaikkiin uralilaisiin kieliin, vieläpä kielioopin vaateliimmalla tasolla.

Uralistiikan keskeisiä periaatteellisia kysymyksiä Wickman on käsitellyt myöhemminkin. Ajatuksia herättävä on mm. hänen artikkelinsa »Some remarks on the problem of Fenno-Ugric vocalism» (SUST 125, 1962), jossa hän Collinderin, Itkosen ja Steinitzin vokaaliteorioiden pohjalta tarkastelee ensi ja toisen tavun vokaalisysteemien keskinäistä riippuvuutta. Hän päätyy pitämään mahdollisena, että suomalais-ugrilaisessa (tai uralilaisessa) kantakielessä olisi esiintynyt metafoonia, josta käsin nykyisten uralilaisten kielten vokaaliston erikoispiirteet paljolti selittyisivät. Jo tätä ennen Wickman oli käsitellyt metafoniaa artikkelissaan »Some problems concerning metaphony, especially in Livonian» (Språkvetenskapliga Sällskapet i Uppsala Förhandlingar 1958—1960). Erityisesti liivin tarjoamaan aineistoon vedoten hän asettuu kannatta-

maan sitä teoriaa, jonka mukaan metafoonia on etäassimilaation eikä kosketusassimilaation seuraus.

Myös lappologina Wickman on puutunut vokaaliston ongelmiin. Tutkimuksessaan »Über den Ursprung des lappischen a» (Språkvetenskapliga Sällskapet i Uppsala Förhandlingar 1955—1957) hän esittää varteenotettavia näkökohtia lapin ns. heleän a:n historiasta. Metafoniaan hän taas palasi artikkelissaan »Ein lappischer Umlautfall und seine Bedeutung für die lappische Vokalgeschichte» (Beiträge zur Sprachwissenschaft, Volkskunde und Literaturforschung, Berlin 1965). Erityisesti Wickman on muistettava lapin fonologian tutkijana. Israel Ruongin juhla kirjassa julkaisemassaan artikkelissa »A Lappish Tale from Arjeplog» (Laponica, Lund 1964) hän esittää selkeän katsauksen piitimenlapin foneemistoon, ensimmäisen laatuaan, ja 11 vuotta myöhemmin häneltä ilmestyi vastaavanlainen katsaus luulajanlapin fonologiaan, »Phonologische Analyse des Lulelappischen» (Linguistische Studien 22, Berlin 1975). Äänneopin, morfologian ja sanastontutkimuksen alueilla liikkuu artikkeli »Die lappischen Nomina auf -es» (Acta Academiae Pedagogicae Jyväskyläensis XII, 1959), ja sanastohistoriaa taas edustaa tutkimus »The Origin of the Lappish Hunting and Fishing Terminology» (Hunting and Fishing, Luleå 1965). Parhaillaan Wickmanilla on työpajassaan valmisteilla lapin etymologinen sanakirja.

Samojedikielet, erityisesti jurakki, ovat olleet Bo Wickmanin kiinnostuksen kohteina jo alkaen väitöskirjasta, jonka anti juuri samojedikielten osalta on merkittävä. Hänen myöhemmistä samojedologisista töistään mainittakoon »Über die

Verwendung der objektiven Konjugation» (Symposion über Syntax der uralischen Sprachen, Göttingen 1970), jossa hän pohtii nimenomaan jurakin objekti-konjugation käyttöä, ja »Bemerkungen zur jurakischen Lautlehre» (FUF 33, 1970), arvokas lisä jurakin foneemistoa koskevaan keskusteluun.

Bo Wickman edustaa tasapuolista, pohdiskelevaa tiedemiestyyppiä, jolle poleemisuus ja kaikenlainen dogmaattisuus on vierasta. Hän ei silti ole kaihtanut uralistiikan kiistellyimpiäkään tutkimusalueita, mutta hän on pyrkinyt aina asettumaan koulukuntaerimielisyyksien yläpuolelle ja harkitsemaan objektiivisesti erilaisia lähestymismahdollisuuksia. Nämä tutkijan ominaisuudet sopivat hyvin yhteen sen hyväntahtoisen, rauhallisen joviaalisuuden kanssa, jota kollegat ja oppilaat hänessä arvostavat.

Kielimiehenä Bo Wickman ei ole pelkästään teoreetikko, vaan myös käytännön hallitsija, jonka vieraiden kielten taito on kunnioitusta herättävä. Näitä kykyjään hän käytti ja edelleen kehitti nuoruudessaan tekemällä paljon käännöstöitä. Myöhemmin hän on ollut mukana monissa käytännön sanakirjahankkeissa. Niinpä v. 1965 ilmestynyt ruotsalaisunkarilainen sanakirja on hänen toimittamansa, ja hänen johdollaan valmistuu parhaillaan unkarilais-ruotsalainen sanakirja.

Bo Wickmanin suomalaiset ystävät toivottavat hänelle Virittäjän kautta onnea ja jatkuvaa menestystä kaikissa niissä arvokkaissa hankkeissa, joita hänellä yhteisen uralistikkamme hyödyksi on vireillä.

Mikko Korhonen